

Overdenking zondag 29 september 2013 Silo – Jaap Boeschoten

Lezingen: 1 Koningen 17, 17-24 en Lucas 16, 19-31

Vooraf: Glas en zilver

Er is een vertelling over een rebbe die een rijke man vraagt om door het raam naar buiten te kijken en te zeggen wat hij ziet. Daar buiten ziet deze rijke mensen, mannen, vrouwen kinderen, en ook bedelaars en schooiers. En dan vraagt de rebbe: Kijk eens in de spiegel, wat zie je nu? Zegt de rijke: gewoon, mijzelf. De rebbe: Kijk, dat is nou het verschil: het raam is van glas en de spiegel is van glas, maar met een flinterdun laagje zilver erop - en je ziet alleen nog maar jezelf . . .

Overdenking

Het valt op dat de lezing uit Lucas begint als een sprookje: 'Er was eens een rijke man'. Maar het is een gelijkenis, een betekenisverhaal, dat verhaal lijkt op iets anders, wil iets zeggen. Laten we luisteren wat het ons zegt vandaag.

'Er was eens een rijke man', beter: 'Zomaar een mens was rijk'. Hij nam het er van, elke dag feest. Maar hij blijft naamloos, een onbekende.

'Zomaar een arme, genaamd Lazarus, lag als een vod bij de poort, onder de zweren'.

Lazarus is de naam van 2 personen in het Nieuwe Testament, deze moeten we niet met elkaar verwarren. Hier in gelijkenis is Lazarus een arme bedelaar in het Johannesevangelie is hij een vriend van Jezus en broer van Maria en Martha uit Bethanië.

Deze arme man was ziek en ellendig, verlangde een beetje te eten van het afval, maar de honden kwamen om zijn zweren te likken. Het enig mooie aan deze man was zijn naam. Dat is bijzonder, want in gelijkenissen heeft bijna niemand een naam. Ook de rijke man blijft een 'rijke man', naamloos en niet gekend. Lazarus echter heeft een naam. En wat voor een naam. Lazarus betekent 'God heeft geholpen'. Dan zou je kunnen denken: daar heeft die man wat aan! Om "God helpt" te heten, terwijl hij, gedumpt op de stoep van die rijke, niet eens het afval te pakken kan krijgen, dat overschiet van de dagelijkse partijen, om zijn honger mee te stillen. Hij treft alleen straathonden, die zijn zweren likken.

De Lazarus uit gelijkenis is vanwege de genoemde zweren de beschermheilige geworden van lepralijders. Zijn naam komt terug in lazaret, veldhospitaal, oorspronkelijk een buiten de stadsmuur gelegen plaats waar leprapatiënten woonden en werden verzorgd.

'Zomaar een mens was rijk', 'zomaar een arme, genaamd Lazarus lag bij de poort'. Maar bij vs 22 verandert het: 'Dan geschiedt het: de arme sterft' en 'de rijke sterft'. Hier kantelt het verhaal, dit wordt belangrijk. Het gaat om het nu! Het woord geschiedt!

De bedelaar Lazarus sterft en er komen engelen om hem te dragen. God heeft hem niet uit het oog verloren. De engelen brengen hem in Abrahams schoot, een schoot van ontferming, vol zorg en aandacht.

De rijke sterft ook, maar voor hem geen engelen. zijn dood wordt in de heel niet opgemerkt. Op aarde was hij al verwaarloosbaar, naamloos.

De rijke slaat zijn ogen op en ziet de situatie. Lazarus in de schoot van Abraham in de verte. Hij verlangt nu niet een kruimel, maar een druppel. De rollen zijn omgedraaid en dorst is erger dan honger. Een natte vingertop zou al verlichting betekenen.

'Vader Abraham, laat Lazarus mij dat gebaar brengen om mijn lijden te verzachten.' Hij kent ineens de naam van de bedelaar. Maar het is te laat: de rollen zijn omgedraaid en de verlichting komt niet. Een goede manier om mensen verder te laten kijken dan het hier en nu.

De voorheen rijke man wil nu wel verder kijken dan zijn eigen ellende. hij vraagt om zijn 5 broers te laten waarschuwen door iemand die uit de doden terugkomt. En nu kot het er op aan: "Als ze niet naar Mozes en de profeten luisteren, zullen ze zich ook niet laten overtuigen als er iemand uit de dood opstaat".

Eén is er uit de dood opgestaan. Maar geloven we dat om ook echt ons leven in dit hier en nu te laten richten door Hem. Willen we wel dat Hij ons leven ingrijpend verandert, een echte bekering? Want het gaat om de vraag wie je gelooft in dit leven.

Hiernamaals

Wat een bijzondere beelden in deze gelijkenis. De schoot van Abraham, dat is de zorg van de voorvaders en God voor de mens. Het dodenrijk, dat is waar de overledenen elkaar en God ontmoeten en eeuwig verblijven. Zijn deze beelden reëel?

Het verhaal draait om wat er in het hiernamaals gebeurt: de afrekening die alle onrecht hier op aarde recht zet. In dit verhaal is het de reden voor de armen te zorgen, want je krijgt een beloning of straf na dit leven.

Maar dat geloof in een concreet hiernamaals is bij velen verdwenen. Vroeger konden mensen nog bang gemaakt worden, of op hun verantwoordelijkheid gewezen worden, door met eeuwige straffen in de hel te dreigen, maar daar geloven vele gelovigen niet meer in. Misschien wel in een voortleven in de gedachten van mensen, zoals Bram Vermeulen het zegt: Echt dood ben ik pas als jij mij bent vergeten. Dat lijkt misschien niet zo erg, maar wat als inderdaad dood dood is? Dan is er geen rechtzetten meer, geen beoordeling van je gedrag in een zijn na dit leven. Zelfs de filosoof Kant, die van religie weinig moest hebben, had het hiernamaals nodig om onze moraal te funderen: als een beul ongestraft blijft en jij vindt het nu eenmaal een kick om te martelen, wie of wat houdt je dan tegen? Het gaat er toch om, om nu lekker te leven? Straks is alles afgelopen maar dan ben je er niet meer en heb je nergens last van, dus pakken wat je pakken kan en na mij de zondvloed. Hoogstens voel je je verantwoordelijk voor de wereld die je nalaat voor je kinderen.

In het perspectief van rijkdom en armoede: als je nu dol bent op geld en veel goederen, als je alles wilt doen wat je hartje begeert, waarom zou je dat dan niet doen en wat delen met anderen? Dood is toch dood? Ja, je kunt geld niet meenemen, maar als je toch nergens naar toe gaat, wat zou dat dan?

En is dan nog een God die ons verantwoordelijk zal houden voor ons doen en laten hier en nu?

Misschien kun je nog zeggen: ik word er hier en nu gelukkiger van als ik geld deel, of: als ik nu geld deel, dan krijg ik misschien ook nog wel wat als ik er arm aan toe ben. Dan is eigen geluk of geluksgevoel toch de basis van het goede handelen?

Een mogelijk antwoord is dat de hemel als een hiernamaals met afrekening niet Bijbels is, maar van de Griekse filosofie stamt. De Bijbel heeft het over opstanding, dat is iets anders. Dat is niet een hemelse wereld boven de sterren of zo, maar leven op de aarde.

Zo hebben we gelezen over de zoon van de gastvrouw van Elia die sterft. Hier komt weer een andere vastgeroeste gedachte naar boven: dat je in dit leven krijgt wat je verdiend hebt. De vrouw roept na het overlijden van haar zoon dan meteen: 'Wat heb ik u misdaan, man van God?' Want die ellende komt natuurlijk van God en die heeft er een goede reden voor. Ik heb het blijkbaar verdiend. Maar zo volgens schema's is de bijbelse boodschap niet.

Maar het rijk der hemelen is het rijk van degenen die in de hemel zijn, niet het rijk dat in de hemel is. We spreken ook wel van een hemel op aarde en opstanding, niet van een automatisch doorleven in een ruimte boven de sterren.

Eeuwig leven, hemel kan dan verschillende betekenissen hebben:

- loon die je ontvangt in de hemel/straf in de hel
- verzameld worden bij je voorouders
- gedragen worden in het licht, opgevangen door God
- eeuwig leven is leven met God

De gelijkenis is hard: wie zijn hand, zijn hart en zijn huis niet opent voor de arme, valt buiten de genade van God. Niet straks, na de dood, maar hier en nu: hij is naamloos, net als de rijke in het verhaal.

Voor de betekenis van het verhaal is het hiernamaals niet zo belangrijk: de vijf broers krijgen dan ook geen waarschuwing voor de dreigende ellende na de dood. Nee aan Mozes en de profeten hebben ze genoeg. Daar moeten ze het maar mee doen om armen recht te doen. Jezus draait de aandacht van

het verhaal van je lot na de dood naar: wie wil je geloven hier op aarde, naar wiens woord wil je je leven in dit hier en nu richten?

En wij? Wij hebben Eén die uit de dood is opgestaan. Zouden we die dan niet geloven en willen volgen?

Joodse parabel

Een rijke Jood die het helemaal gemaakt had in een Godvergeten leven, kreeg tenslotte heimwee, heimwee naar de vreugde en gezelligheid van zijn jeugd, hoe ze vroeger samen Pesach vierden en zijn moeder zich tot het uiterste inspande om met eenvoudige middelen een feestelijke sedermaaltijd op tafel te toveren en zoals iedereen van de jongste tot de oudste daarin een rol kreeg... en dan die geheimzinnige lege stoel voor Elia en de deur op een kier... O, als hij dat nog weer eens kon vieren en meemaken...

Hij dwaalde door de stad keek in de winkels met alle feestelijke uitstallingen van de sedermaaltijd. Maar wat had je precies nodig en waar kon hij het vieren, hij had immers kind noch kraai... Was Elia er maar, die zou wel raad weten...

Maar wacht, wie liep daar met scherpe zoekende blik in schamele geitenvellen door de straten, als dat Elia niet was...

Diezelfde middag was de armste Jood van het stadje in opdracht van zijn vrouw naar de winkelstraat gegaan, hij wist precies wat hij moest hebben, maar had geen soep op zak om ook maar iets te kopen, was Elia er maar, die zou wel raad weten... Maar wacht, die grote vorstelijke man daar, als dat Elia niet was...

Bij de mooiste winkel, met de beste spullen, liepen ze elkaar tegen het lijf, of althans daar begonnen ze verward tegen elkaar te praten: wat heb je nodig voor de seder? Oh, zei de arme; dit en dat, matzes, bittere kruiden, een lamsboutje, noten en vruchten, wijn . . . Maar dat kost zo en zoveel. Oh, zei de rijke, maar dat is geen punt, kijk hier een stuk goud en koop wat je nodig hebt! De arme wist niet hoe dankbaar en hoe snel hij de winkel in moest komen om al het benodigde te halen. Hij bedankte de rijke wel 10 maal, maar die vond het geen punt, maar de rijke had nog wel één vraag: waar gaan we het nu vieren?

Oh, dat is geen punt, zei de arme, kom maar mee, en hij nam de rijke mee naar zijn eenvoudige woning, waar zijn vrouw en talrijke kinderen al gewassen en geboend vol spanning op de uitkijk stonden, de oh's en de ah's waren niet van de lucht, de rijke voelde zich vereerd en gelukkig, de stoelen stonden al klaar, en die ene stoel daar apart op de ereplek, dat moest wel de stoel voor Elia zijn en de rijke dacht, straks zul je zien dat deze arme gastvrije gastheer Elia is, maar nog terwijl hij dat dacht werd hijzelf met zachte doch dringende hand door de arme op Elia's stoel geplaatst: 'Ik wist wel, goede gulle rijkaard, zei hij, dat je Elia was. Stil, ontken het maar niet! .....

Afsluiting

God geve ons allemaal dat we Jezus geloven boven alle andere geluiden om ons heen uit. Dat we elkaars Elia willen zijn. En dat we in ons dagelijks bestaan er rekening mee te houden dat het God niet onverschillig laat hoe wij in dit hier en nu ons leven leven.

Mogen de armen om ons heen dat merken.

Amen